

שבוע טוב

Číslo33/5767

8.červen '07

Výklad k sidře Šlach lecha (Numeri 13,1 – 15,14)

Nedorozumění se stává zárodkem nespokojenosti

"Lid si začal Hospodinu stěžovat na těžkosti. Hospodin to slyšel a vzplanul hněvem. Tu vyšlehl mezi nimi Hospodinův oheň a pohltil okraj tábora. Lid volal k Mojžíšovi. I modlil se Mojžíš k Hospodinu a oheň uhasl. Proto pojmenovali ono místo Tabéra (to je Spáleniště), že mezi nimi vyšlehl Hospodinův oheň. Chátru přimíšenou mezi nimi popadla žádostivost. Rovněž Izraelci začali znovu s pláčem volat: "Kdo nám dá najíst masa? Vzpomínáme na ryby, které jsme měli v Egyptě k jídlu zadarmo, na okurky a melouny, na pór, cibuli a česnek. Jsme už celí seschlí, nevidíme nic jiného než tu manu." Mana byla jako koriandrové semeno a měla vzhled vonné pryskyřice. Lid ji chořoval sbírat, pak ji mleli mlynkem nebo drtili v hmoždíři, vařili v kotlíku nebo z ní připravovali podpopelné chleby; měla chuť jako pečivo zadělané olejem. Když v noci padala na tábor rosa, padala na něj i mana. 10 Mojžíš slyšel, že lid pláče, každý u vchodu do svého stanu, čeled' vedle čeledi. Hospodin vzplanul velikým hněvem. I Mojžíš na to hleděl s nevolí a vyčítal Hospodinu: "Proč zacházíš se svým služebníkem tak zle? Proč jsem u tebe nenalezl milost, žes na mě vložil všechn tento lid jako břímě? Copak jsem všechn tento lid počal já?"

V Toře je praveno, že Izraelský národ si stěžoval Mošemu na přílišnou jednotvárnost přidělu stravy (manu) "Kdy už konečně budeme moci jíst masa? Velmi dobře si vzpomínáme na ryby, které jsme jedli v Egyptě... a okurky, melouny, pórek.. " Tora pokračuje, "Moše slyšel nářek po čeledích (rodinách)..."

Tora mohla docela lakonicky konstatovat, že "lid si stěžoval" a dost. Přesto se však dočítáme, že nařikaly čeled' vedle čeledi... Raši cituje moudré Izraele kteří vysvětlují tyto "rodinné" stížnosti tak, že lid si ani tak nestěžoval na "kuchyni" či stereotyp stravování, ale že byli rozladěni skutečností, že nemohli již déle praktikovat zakázané vztahy.

Před Sinají (rozuměj před dáním Tory) bylo mnoho takových styků, které tehdy nebyly zakázané. Ale po Sinaji již tomu tak nebylo.

Podle Gemary jsou pohnutky lidských tvorů vpravdě nízké; motivují je krádeže (hromadění prostředků) a zakázané sexuální vztahy (bezuzdný pohlavní pud).

Ačkoli si izraelité stěžovali na manu, Tora nám poddhaluje, že pravou příčinou jejich nespokojenosti byla nová realita. Již nemohli dělat to, na co byli po celé generace zvyklí a čemu se také v Egyptě přiučili. Od té doby neměli co doopravdy chtěli, po čem tolik toužili a tak si začali stěžovat.

Gemara k talmudickému traktátu Sanhedrin praví, že lid Izraele byl zapleten do "chet ha egel" (hříchu zlatého telete) jen proto, aby si mohli dopřát ony zakázané věci. Tora nám dále sděluje, že lid zpanikařil a ustanovil si prostředníka mezi nimi a B-hem, protože si mysleli, že Moše zahynul na hoře. Nevracel v době, kdy jej očekávali.

Nicméně midráše se shodují v tom, že hlavním důvodem, proč si lid Izraele odlil zlaté tele bylo to, a co moderní terminologií bychom mohli nazvat jako střet zájmů. Pod rouškou nakupených problémů a starostí jak o Mošeho, který nevracel, tak naléhavé potřebě pro novém vůdci, židé ve skutečnosti toužili po zlatém teleti protože, chtěli pokračovat ve starém a zapovězeném způsobu života. Právě kvůli konfliktu svých zájmů týkajících se nepovolených vztahů se přestali vidět situaci objektivně. Právě tento střet zájmů můžeme definovat službou současně dvěma pánům. Což není možné i dnes, aby nějaký zaměstnanec firmy podnikal v tom samém oboru jako jeho zaměstnavatel? Často si lidé kladou otázky, které se snaží odhalit tu skutečnost, jak je H-spodin dalece zainteresován na dějích tohoto světa, zda věci ovlivňuje či nikoliv. Často (nebo skoro vždy) můžeme vypořozovat, že tito lidé obvykle již dopředu znají odpověď a to vždy v určitém duchu a s určitým předznamenáním. Svědčí to o skutečnosti, že danému tématu nevěnovali patřičné úsilí. Jestliže jsou to pro ně důležité otázky, proč poctivě nehledají odpovědi?

Je to proto, že nechtějí znát odpověď - právě pro onen konflikt zájmů. Akceptovat tuto odpověď by vyžadovalo zásadní změnu v jejich chování. Toto je problém i dnešních ateistů. Pro ně není problém aby jejich intelektem pochopili nutnost B-ží přítomnosti či existence, ale to, že v případě, že kdyby tuto existenci B-ží připustili, něco by se po nich požadovalo. A to oni nechtějí. Svědčí to o tom, že absolutně nejsou připravení, aby dělali to, co je po nich požadováno. Mnohokrát životě se stává, že nás věci zaskočí. Je proto nutné v dané chvíli analyzovat a porozumět opravdové povaze našich zájmů. Často dokonce známe i zdroj našeho problému. Od okamžiku kdy nás zahlí

množství konfliktů či zájmů nebo i prostých povinností, naši moudří radí: „Navštivte svého rabína a vezměte si k srdci jeho přátelskou radu.“ Rabejnu Jona vysvětluje v Pirkej avot (výroky našich otců) že je pro nás důležité být v kontaktu s rabínem i přáteli, protože oni vidí náš problém z jiného zorného úhlu pohledu a mohou nám poradit či alespoň naznačit způsob řešení.

V naší paraši celý izraelský národ - každý jedinec (až na výjimky) měl stejný konflikt zájmů. Chtěli prostě pokračovat v provozování zakázaných vztahů, ale nedokázali vyjádřit slovy tuto touhu. Proto zakamuflovali pravou podstatu své nespokojenosti jako stížnost na stereotyp ustavičného konzumování many. Toto je to, co nám Tora sděluje ve slovech „naříkali čeled' vedle čeledi...“

Očekávání zlých událostí dnů příštích

"I Hospodin promluvil k Mojžíšovi: "Pošli muže, aby prozkoumali kenaanskou zemi, kterou dávám Izraelcům. Pošlete po jednom muži z jejich otcovských pokolení, vždy jejich předáka!" Mojžíš je tedy na rozkaz Hospodinův poslal z Páranské pouště. Všichni ti muži byli náčelníci Izraelců."

Zcela určitě bylo důležité pro izraelský národ, aby si uvědomili, že vyslali zvědy za účelem prozkoumání země. Ta jim byla dána od H-spodina. Or ha Chajim ha Kadoš říká, že zemi Izraelskou nebylo za normálních okolností vůbec možné dobýt skrze lidské úsilí. Zvědové byli svědky takových výjevů jako byli obři, či jiných mimořádných situací. Byly třeba neustálé a nikdy nekončící pohřební průvody. Tyto scény se jim jevily jako naprosto nepochopitelné a vše se jim zdálo ze světského a lidského hlediska jako neřešitelné. Uvěřili tomu, že jsou plně odkázáni na přirozený běh souvislostí, dali na to, že nemohou za žádných okolností ovlivnit situaci v zemi Knan. Nabyli dojmu, že místo daru od H-spodina dostali ve skutečnosti - opět moderně řečeno - životu nebezpečný prostor. Or ha Chajim ha Kadoš dále vysvětluje, že situace popisovaná v Toře je podobná jako když někdo prodává nemovitost. Přitom garantuje kupujícímu, že tam bude mít žádné nájemníky. Protože prodávající je majitelem stavení a má nad ním kompletní kontrolu, měl by být i garantem seriosnosti pro nového majitele. Náзор nebo vnímání kupujícího může být irelevantní k této situaci. Erec Knan je byla (je a bude) vlastní lidu Izraele jednoduše proto, že H-spodin jim ji dal. Řekl snad H-spodin židům, že jim dává zemi kde se usadí bez sebemenších potíží? Protože židé si nepovšimli jaké bohatství jim země nabízí - což samo o sobě je dostatečnou garancí serióznosti ze strany prodejce - oni však viděli zemi Knan jako příbytek obrů a jako místo vlastní záhuby. Otázkou je proč neměl izraelský národ dostatek víry v H-spodina a nebral v potaz, že vstupují do země a že tento vstup je garantován B-žím slibem? Odpověď je ta, že na praktickou víru se těžko nachází nějaký

univerzální recept. Víra je realita života. Jak mohli židé nemající absolutní důvěru v H-spodina - a to navzdory takovým zkušenostem - tak zjevných zázraků v Egyptě, jako bylo deset ran, rozpolcení Rákosového moře, přijetí Tory na Sinaji a četných jiných zázraků. A přesto neměli dostatek víry. Na jedné straně si uvědomili, že H-spodin učinil pro ně divy a zázraky, ale snad se jim to mohlo jevit, že to přichází samo od sebe, na druhé straně nedokázali vyčíslit hodnotu těchto zázraků. Problém, který je asi musel trápit ze všeho nejvíc byla otázka, jak dlouho ještě H-spodin bude činit obdobné zázraky? Moše posléze argumentoval H-spodinu, že Egypťané si zajisté povšimnou toto, jak H-spodin vyvedl židovský národ z Egypta, jen proto, aby je zahubil na poušti. Výsledkem bylo ono čtyřicetileté putování pouští. Všechny tyto úchylné názory jsou založeny na nedostatku víry. Když vše, co se kolem nás děje nedává pražádný smysl a jsou cizí našemu způsobu myšlení, máme tendenci si klást celou kaskádu různých (byť logických a oprávněných) otázek. Jejich výsledným efektem je pochybovačství a nevěra. Po celou svou pohnutou historii židovský národ přežil jen díky svému základu na víře o pravdivosti slov H-spodinových - a to napříč okolnostem, kdy bylo velmi obtížné věřit a už vůbec ne rozumět tomu co se vlastně děje.. Jestli bychom se výhradně zaměřili na statistiky a na objektivní okolnosti, neměli bychom vůbec způsobili k tomu, abychom přežili. Jestliže žid má víru (emuna = důvěru) v H-spodina, pak bude schopen překonat jakoukoliv překážku či nástrahu. Pravou příčinou selhání zvědů i že jim celý národ uvěřil bylo to, že neměli víru (důvěru) v H-spodina. Kalev, který se usídlil v místech hrobky patriarchů žádal H-spodina o pomoc, aby vyřešil svoji situaci. Moše mu za to přidal písmeno "jod" (což je součást Jména B-žího) a z Hošey (pomoci) se tak stal Jehošua (H-spodin je pomocí či záchranou). Obstal totiž tam, kde jiní selhali.

Pokud někdo je přesvědčen o tom, že si nemůže obstarat obživu pokud bude zachovávat šábés, tak tím de facto demonstruje malověrnost a nedůvěru v H-spodina. Moudří Izraele říkají, že H-spodin rozhoduje našem (živo)bytí od Roš hašana až ke dni Roš hašana. S tímto vědomím musíme všechny k životu nezbytné potřeby předkládat H-spodinu, protože to je jediný způsob jak vnímat si realitu správně a co garantuje naše přežití v džungli dnešního světa.

Poznámka. Šábés, stejně jako ostatní svátky židovského kalendáře byly dány výhradně lidu Izraele. Pokud by se tedy někdo, kdo není ve smluvním vztahu s H-spodinem (týká se to všech nežidů), chtěl jakýmkoliv způsobem tyto svátky zachovávat, pak se nemůže divit vzniklým potížím. Pak je vskutku marné se dovolávat pomoci od H-spodina a divit se že od Něj pomoc nepřichází....

Šabat šalom (všem těm, jim byl určen a klid a mír těm, kteří k šabatu hledí s náležitou úctou).

Poznámky aktuální sidře

Vyslání meraglim- zvědů

Když národ stál na prahu zaslíbené země a Moše oznámil, že přišel čas ji dobýt, stala se klíčová událost: 12 předních mužů národa, po jednom z každého kmene vyšlo na průzkum země a vrátilo se se zprávou, jež národ demoralizovala a vzala mu víru ve schopnost obsadit B-hem přislíbenou zemi. Výsledkem bylo, že celá generace byla odsouzena zemřít v poušti a vstup Izraele do Erec jisrael se opozdil o 39 let.

Proč vlastně bylo nutno vyslat zvědy, jakoby nestačil B-ží slib? A proč- po katastrofálním výsledku této mise- později Moše a Jehošua sami vyslali další podobné průzkumné výpravy (viz 21:32, Joz 2:1)? Moše dal zvědům podrobné instrukce, čeho si mají všimnout, proč byli odsuzováni za to, že řekli pravdu, jak ji oni vnímali? O mnoho let později v knize Dt i sám Moše podává podobně odstrašující obraz hrozné síly Kenaanských národů, proč byli zvědové potrestáni, když řekli v podstatě tytéž věci?

Raši- Příběh zvědů následuje bezprostředně po Mirjamině kritizování Mošeho a jejím potrestání; národ se mohl poučit, jak závažný hřích je šíření řečí; ale zvědy to neodradilo od pomlouvání zaslíbené země.

„šlach lecha - pošli si“

B-h dal Mošemu svolení vyslat zvědy do země, ale rozhodnutí nechal na něm. V Dt 1:21-23 podává Tóra další údaje o okolnostech, vedoucích k vyslání zvědů. Podle Moudrých i Rašiho přišli lidé za Mošem a žádali, aby vyslal do Kenaanu průzkumnou výpravu, jež přinese informace o zemi. Moše se na to zeptal B-ha a dostal odpověď: „Řekl jsem jim, že země je dobrá. Ale jestli o Mých slovech pochybují, ať si Mou pravdomluvnost ověří, s rizikem, že budou oklamáni a ztratí možnost vstoupit do země. „I když Moše naoko souhlasil s žádostí lidu, v nitru doufal, že svým souhlasem odradí od prosazení žádosti. Moudří k tomu uvádějí: Jeden člověk chtěl koupit osla, ale řekl si, že ho nejdříve musí vyzkoušet. Majitel beze všeho souhlasil. „A můžu s ním jezdit přes hory i doly?“ Ovšem.“ Vida, že majitel má takovou důvěru ve zdatnost zvířete, usoudil kupec, že není nutno zvíře testovat, koupil osla rovnou a nelitoval. Tak i Moše se domníval, že jeho ochotný souhlas přesvědčí lidi, že se nemají čeho bát. Ale zmýlil se, a tak došlo k vyslání zvědů.

„kol naši vahem - každý vůdce...“

Nebyli to ti, kteří jsou jmenováni v 1:5-15. Moše nyní vybral uznávané vůdce, jak naznačují jména Kaleb a Jehošua. B-h viděl možné problémy výpravy, proto chtěl, aby v ní byly zastoupeny rovnoměrně všechny kmeny, aby pak rovnoměrně nesly i možný nezdár. B-h chtěl, aby zvědové byli

význační mužové, kteří pak dokážou čelit snahám o špatné vyložení získaných informací.

Raši- Zvědové jsou označeni jako „anašim“, tj. významní mužové. Při vyslání byli všichni bezúhonní.

Ramban- Zástupci kmenů jsou řazeni podle své osobní významnosti. Kaleb je uveden na 3. a Jehošua na 5. místě, to svědčí o postavení členů mise.

Daat Zekenim- Levité nebyli zastoupeni, protože kmen Levi neměl dostat půdu v Erec jisrael.

„lemate josef lemate menaše - Z Josefova kmene, z Menašeho...“

Raši- Z Josefova kmene je uveden jen Menaše, ne Efrajim, neboť zástupce Menašeho se více podobal svému předku Josefovi- stejně jako Josef nosil zprávy o svých bratrech, i Gadi z kmene Menaše šířil řeči o zemi zaslíbené.

Moše se modlí za Jehošuu

Raši- Moše přidal k jod původnímu jménu Hošea, aby jeho jméno začínalo B-žím jménem (jod-he). Jméno Jehošua= B-h chrání (zachrání), to naznačuje, že Moše se modlil, ať B-h Jehošuu uchrání od účasti na spiknutí zvědů: již před začátkem výpravy tušil Moše nedobrý konec, ale přesto je nechal jít, neboť lidé si to vyžádali a B-h neupírá lidem svobodu volby.

Proč se Moše modlil pouze za Jehošuu?

Targum Jonatan- „Když Moše viděl Jehošuuovu pokoru“, Moše považoval za potřebné podpořit ho, protože pro svou pokornou skromnost mohl se stát povolným k přemlouvání zvědů.

Gur Arje- Kdyby Jehošua zhřešil, dopadly by následky i na Mošeho, neboť lidé by řekli, že Jehošua pochytil malověrnost od svého učitele a bylo důležité, aby Moše jako prorok B-ží neztratil důvěru lidí, protože jinak by lidé mohli začít pochybovat i o Tóře, kterou jim B-h dal prostřednictvím Mošeho.

Moše si uvědomoval rozdíl mezi Jehošuu a Kalebem. Když se pak během výpravy zvědové domlouvali o svém záměru, Kaleb byl zdrženlivý, aby poznal jejich plány a mohl pak Mošeho lépe bránit. Kaleb nenechal zvědy nahlédnout do svého smýšlení, proto nebyl v nebezpečí a nepotřeboval požehnání. Jehošua však zvědům otevřeně oponoval, tím se mohl dostat do nebezpečí.

Raši- Moše požádal zvědy, ať si podrobně všimají země i obyvatel,

Gur Arje- a také povahy obyvatel; země je možná nehostinná, ale obyvatelé překonávají všechny obtíže; také, zda je země „dobrá“, tj. má dostatek vody, a pokud je dobrá, aby se z usilovnou prací získala obživa, je natolik úrodná, aby dala dostatečnou úrodu bez nadměrné námahy?

Onkelos- Také, zda země je bohatá, tj. poskytuje podmínky pro obchod, i kdyby nebyla dobrá pro zemědělství.

„haješ-baac - jsou v ní stromy?“

Raši- Narážka na cadika (spravedlivého): Moše chce, aby zvědové zjistili, zda v zemi žije spravedlivý, jehož zásluhou by byli obyvatelé ušetřeni vpádu.

„**mimidbar- cin- rehov levo chamat** - z pouště Sin...“

Prošli celou zemí od jihu k severu. Podle rb. Jehosefa Schwartz (zeměpisec 19. st., jenž se dlouhodobě zabýval studiem Erec jisrael) je poušť Sin jihozápadní břeh Mrtvého moře, Chamat je syrské město Chama a „prostor v blízkosti“ je údolí Bekaa.

„**vajaalu vajavo ad chevron** - šli vzhůru a vystoupil“

Raši ze Sota 34b- Změna plurálu na singulár naznačuje, že jen jeden z nich šel do Chevronu: Kaleb. Šel tam, aby se modlil u hrobu praotců v jeskyni Machpela za sílu odolat spiknutí svých druhů.

Maharša- Tóra mluví o obrech v Chevronu, aby vysvětlila, proč tam nešli také ostatní zvědové- báli se. Kaleb riskoval nebezpečí, neboť se chtěl modlit. Jestliže muž Kalebova pevného charakteru považoval za nutné modlit se o sílu, dokazuje to, jak silné bylo pokušení vidět v zemi pouze negativa, a to i pro osoby takové úrovně jako byli zvědové. Jehošua necítil potřebu doprovázet Kaleba do Chevronu, díky Mošeho modlitbě: kdykoli rozjímal nad jménem, jež mu dal Moše, vždy mu to dodalo síly.

„**vamot bišnjim** - na dvou tyčích“

Raši- Nesli hrozen révy na tyčích, dvě a dvě tyče do kříže, tj. osm nosičů. Další nesl obrovský fik a jiný ohromné granátové jablko, takže 10 jich neslo ovoce: ostenativně plnili Mošeho příkaz přinést ovoce země, jejich pravým úmyslem však bylo ukázat, že země je abnormální a nebezpečná a plodí zmutované ovoce. Proto Kaleb ani Jehošua nenesli nic.

Zpráva zvědů

Když se zvědové po náročné čtyřicetidenní cestě vrátili zpět, měli podat zprávu Mošemu, který je vyslal; místo toho však vydali veřejné prohlášení. Je pravda, že průzkumnou výpravu si vyžádal lid a nyní považoval za své právo dovědět se výsledek průzkumu.

Zvědové zdánlivě neudělali nic špatného, když popsali, co viděli. V jejich zprávě nebylo nic, co dávalo důvod k beznaději- a přece byl odpovědí hlasitý křik proti Mošemu i proti B-hu.

Ramban- Klíčové slovo jejich zprávy bylo „efes-avšak“, jež odhalilo jejich nevíru. Skutečně věčná zpráva nehodnotí, pouze sděluje fakta. Slovem „avšak“ popírají optimismus toho, co řekli předtím: „avšak“ naznačuje, že bez ohledu na to, jak bohatá a požehnaná je země, pro ně je nedostupná, neboť její obyvatelstvo je příliš mocné a města příliš dobře opevněná, než aby mohla být dobyta. Zvědové tedy vlastně radí, aby se národ ani nepokoušel napadnout Kanaan a aby ještě zvýšili

odstrašující účinek, zmínili se o strašlivých Amalekitech, kteří se svého území nevzdají lehce. Zmínka o Amalekitech byla podlá, protože jejich území nebylo součástí Erec jisrael a zmínka měla jen poštvat lid proti Mošemu.

Raši, Sota 35a- Jehošua se pokusil říci něco k obhajobě země, ale ježto všichni věděli, jak loajální je k Mošemu, nikdo ho neposlouchal. Kaleb se však tvářil jako spojenec zvědů a všichni od něho čekali další invektivy, proto ztichli, když začal mluvit : „Je toho málo, co syn Amramův udělal?“, Kaleb však pokračoval, „vyvedl nás z Egypta, rozdělil moře, dal nám mannu i křepelky.“

Sforno- Kalebovi se povedlo umlčet dav, aby se Moše mohl sám hájit. Mošeho odpověď (viz Dt 1:29-33) ale neměla účinek.

„**lo nuchal laalot** - nemůžeme vytáhnout“

Ramban- Nyní zvědové říkají naplno, co předtím jen naznačovali. Když se shromáždění lidé rozešli do svých stanů, váhajíce, komu mají věřit, zvědové šířili mezi ně zlomyslné lži o zemi zaslíbené: že charakter země i její plodiny jsou snesitelné jen pro mimořádně urostlé a robustní jedince, ale lidé běžného vzrůstu- jako Izraelité- by tam nepřežili.

„**erec ochelet jošvejha hi** - země, která požírá...“

Raši- Mysleli si to, protože všude, kudy šli, viděli pohřby. Nepřiznali, že to B-h způsobil, aby během jejich výpravy mnoho Kenaanců zemřelo, což odvedlo pozornost Kenaanců od nevídaných židovských návštěvníků.

„**hanefilim**“

Název je od kořene „nun-fe-lamed“=padnout (viz Gn 6:4).

„**anak**- obr“

Výraz může být druhovým označením i vlastním jménem- otec obrů žijících v Chevronu se jmenoval Anak.

„**vechem hajinu bejnehem** - takoví jsou...v jejich očích“

Or HaChajim- Obři byli denně v kontaktu s lidmi průměrného vzrůstu, takže židovští zvědové se jim nezdáli výrazně malí. Zvědové tím chtěli říci, že i běžní lidé v Chevronu jsou mimořádně vysocí.

Rebe z Kocku- Bylo zcela od věci uvažovat o tom, jak asi obři vidí Izraelity- zvědové si měli všimnout reálií, ne toho, co si kdo o nich myslí.

Davová hysterie

Zvědové provedli svůj záměr dobře- všichni lidé, i členové sanhedrinu, byli nyní přesvědčeni, že obsadit Erec jisrael je nemožné a že Moše je vysvobozením z Egypta zavedl do záhuby. Byli tak přesvědčení, že vstup do Erec jisrael by byl jejich zkázou, že chtěli nahradit Mošeho jiným „vůdcem“, který je povede zpět do Egypta. Podle Moudrých měla být tím vůdcem modla (Sanhedrin 107a)

Raši- Důsledky byly dalekosáhlé- když „všichni tu noc nařikali“, B-h rozhodl, že „nařikali bez příčiny, proto ustávím tuto noc jako čas pláče po všechny generace“. Tato noc je Tiša beav- 9.av, den, kdy byly

zničeny oba Chrámy a stalo se mnoho dalších tragických věcí v židovských dějinách.

„**vajipol...al-pnejhem** - padli na tvář“

Ramban- Moše a Aharon takto beze slov prosili lid, aby se nevracel do Egypta

Rb.Hirsch- Moše s Aharonem tak dali najevo, že se vzdávají vůdcovství: jestliže lidé ztratili důvěru v jejich vedení, jsou vůdce bezmocní.

„**kareu bigdejhem** - roztrhli svá roucha“

Na znamení smutku. Chtěli tak lid přivést k poznání jeho omylu. Znamení smutku proto, že ztráta důvěry v B-ha a zapuzení Mošeho a Aharona byly jako smrt někoho blízkého..

„**min-hatarim** - ze zvědů“

Or HaChajim- Verš zdůrazňuje ze dvou důvodů, že tito dva byli také zvědy:

1/ v rovině osobní chápalí víc než ostatní židovští vůdce tragický omyl vzpoury

2/ chtěli zapůsobit na lidi, protože oni viděli krásu země na vlastní oči a mohli se znalostí věci opravit křivé svědectví ostatních zvědů.

„**tova haarec meod meod** - země je převelice dobrá“

Or HaChajim- Ostatní zvědové sice řekli, že země je dobrá, dodali však, že požírá své obyvatele. Kaleb tvrdil, že země je dobrá bez výhrad.

„**im-chafec banu hašem** - jestli nám Hospodin bude přát“

Sforno- pak nám zemi dá a žádná moc ho nezastaví.

Ramban- Kenaanci budou tak vyděšení, že budou poraženi stejně lehce, jako se člověk zakousne do chleba.

„**sar cilam mealejhem** - jejich ochrana od nich.“

Raši- Tj spravedlivý Job, jehož přítomnost a zásluhy je chránily, už nežije

Rb.Bachja- B-h řídí osud každého národa skrze strážného anděla v nebesích. Anděly kenaanských národů však B-h vzdálil, takže národy jsou proti nám bezmocné.

Izraeli hrozí záhuba

B-h ztratil trpělivost s neustálým hašteřením Izraele, který nemá důvěru v Něho přes všechny zázraky, jež pro něj B-h učinil. Nemohou tedy být Jeho národem a nezasluhují přežít; a pokud jde o přísahu danou praotcům, že dá jejich potomstvu zemi zaslíbenou, splní ji tím, že dá vzejít novému národu z Mošeho potomstva.

Proč zvědové tak zhřešili?

Židovský národ byl na samém začátku nového života. V poušti byli obklopeni B-žími zázraky- potrava, ochrana, zachovalost jejich šatů- vše byl zázrak. Nadcházejícím vstupem do Erec jisrael by se to změnilo, požadovalo by se od nich, aby žili „normální život“, tj. získávali obživu oráním, setím, obchodem.... Jejich novým posláním by bylo žít tak a nezapomínat, že úspěch jim zajišťuje jen B-ží požehnání, ne jejich úsilí a inteligence. Zvědové také chápalí, že Izrael musí dobýt zemi přirozeným způsobem; myšlili se v domněnce, že musí být tak

silní, aby dobyli zemi bez B-ží pomoci a že nemají šanci proti obrům, opevněným městům a životním podmínkám, jež vyžadují odolné lidi.

Zvědové se nedokázali povznést nad tyto „logické“ úvahy a nepochopili, jako pochopil Kaleb, že bude-li to B-h chtít, čeká je zdar. Kvůli možným pochybám lidu vybral B-h pro výzkum země význačné muže, kteří mohli vidět pravdu nezamlženou chybnou logikou. Ale nedostatek víry v národ ovlivnil i tyto muže. (Maharal, Chidušej HaRim)

Beer Moše- Zvědy zmátlo B-ží proctví Avrahamovi, že až čtvrtá generace vstoupí do Erec jisrael, neboť míra hříchů kenaanských národů se ještě nenaplnila- a ten čas ještě nepřišel. Jestli je to tak- uvažovali zvědové- B-ží soud Kenaance nevypudí a Izrael bude muset zvítězit jen vlastními silami, a v tom nemůže uspět.

Hřích zvědů byl v tom, že si neuvědomili, co je hlavní podmínka k úspěchu v každé věci: důvěra v B-ha.

Mošeho prosba

Když Izrael stál na pokraji záhuby po hříchu zlatého telete, B-h naučil Mošeho, že nic není tak účinné, jako pokání a modlitba, a naučil ho modlitbu Třináct vlastností. A Moše nyní prosí za svůj národ; argumentuje, že vyhubením Izraele bude znesvěceno B-ží jméno, neboť B-h projevil Svou přítomnost v Izraeli tak zjevně, že žádný národ neuvěří, že Izrael je trestán za svůj hřích a Egyptané se budou radovat, že mocný B-h, který zdecimoval jejich národ, se ukázal jako příliš slabý, aby zápasil s kenaanskými božstvy. Smyslem Stvoření je oslavit B-ha, a proto by B-h měl – říká Moše- ještě jednou Izraeli odpustit.

„**jigdal-na koach hašem** - ať se vyvýší tvá moc.“

Raši- Moše prosil, aby B-ží vlastnost shovívavosti převážila nad vlastností přísného soudu. Když B-h poprvé učil Mošeho Třináct vlastností, namítl Moše, že zlovolní lidé si nezaslouží shovívavost; B-h odpověděl, že jednou bude Moše sám nucen prosit o shovívavost. Nyní ten čas nastal. „Lepší je shovívavý, než bohatýr a kdo ovládá sebe, je silnější nad dobyvatele měst“. (Př 16:32)

Verš 18 uvádí jen některé z třinácti vlastností. Podle Rambana a Rb.Bachji uvedl Moše jen ty, které se hodí k situaci. Modlitba obsahuje dvakrát B-ží jméno Hašem, jednou se vztahuje k B-ží milosrdnosti před hříchem a jednou k milosrdnosti po hříchu- zde, po hříchu, je Moše říká jen jednou. Vlastnosti „el rachum vechanun- B-h milosrdný a milostivý“ označují úplné odpuštění kajícímu hříšníkov, to ale zde není možné, když lidé neprojevili žádnou lítost nad svou vzpurností; Moše tedy mohl žádat jen o to, aby B-h zmírnil soud slitovností, odložil vstup Izraele do země a nezničil národ.

Vlastnost „emet- věrnost“ je tu vynechána, neboť věrnost je absolutní, nedovoluje kompromisy a shovívavost, jež je sice někdy nezbytná i vhodná, ale odvádí od věrnosti.

Moše vynechal i „nocer chesed laalafim- zachovává milost do tisíců kolenní“, tj. vlastnost odkazující

k zásluhám praotců ve prospěch jejich potomků- vždyť národ odvrhl vroucí touhu svých předků po Erec jisrael a není hoden jejich zásluh.

Moše nemluví o B-hu jako o Tom, jenž odpouští chatat- omyl (= neúmyslný hřích), protože tento hřích byl spáchán úmyslně.

Odpuštění a 40 let putování

„chaj-ani- jakože jsem živ“

Ramban- Výraz připomíná přísahu: B-h slibuje, že ti, kteří ho rozzlobili, neuvidí Erec jisrael.

„ze eser peamim - desetkrát“

Podle Moudrých bylo 10 zkoušek, jimiž národ zkoušel B-ha (Avot 5:4):

1/ když je Egyptáné vechnali do moře

2/ když neměli co pít, jen hořkou vodu v Maře (Ex 15:24)

3/ když jim došlo jídlo (Ex 16:3)

4/ když si schovali manu přes noc, přes zákaz (Ex 16:20)

5/ když vyšli o šabatu z tábora sbírat manu, přes upozornění, že to nemají dělat (EX 16:27)

6/ když jim došla voda u Refidim (Ex 17:2)

7/ když uctívali zlaté tele (Ex 32:4)

8/ když se vzpouzeli proti B-žím micvot (Nu 11:1)

9/ když si stěžovali, že mana není dost dobrá (11:4)

10/ když uvěřili zprávě zvědů

(Arachin 15a)

„veavdi kalev - ale můj služebník...“

I to je součást přísahy. Když Kaleb obdržel svůj osobní podíl v Erec jisrael, jehošua řekl, že jej dostal proto, že Moše přísahal.

Raši- Bylo slíbeno, že Kaleb obdrží Chevron- část Erec jisrael, kam šel jen on; jeho rodina zvítězila nad obry, jichž se zvědové tak báli.

Ramban- Tóra nezmiňuje Jehošuvu odměnu: ježto byl Mošeho nástupcem, bylo by neuctivé k Mošemu, mluvit o tom v této chvíli.

„vehaamaleki“

Kvůli těmto urputným nepřátelům musel Izrael odejít z oblasti; ježto B-h už nebyl s nimi, nemohl Izrael zvítězit.

„derech jam- suf - cesta k Rákosovému moři“

Tj. na jih. Výrazem Rákosové moře se nemusí mýlit jen místo, kde se rozdělily vody, ale moře, obklopující Sinajský poloostrov. Nejjižnější bod cesty byl Ecijon Gever (33:35), pravděpodobně blízko dnešního přístavu Eilat.

„ad- mataj - jak dlouho“

Raši, Sforno- Verš se vztahuje jak na zvědy- „tato zlá pospolitost“- tak na zbytek národa. Pokud jde o zvědy, B-h říká jasně: „jak dlouho“, tj. přesáhli míru Jeho trpělivosti a B-h k nim nebude shovívavý. Proč byl jejich hřích tak vážný? Byli „malinim“, tj. neměli dost na tom, že sami neměli víru, ještě podněcovali druhé ke ztrátě víry a k hříchu. Vskutku také okamžitě zemřeli. Zbytku národa říká B-h, že slyšel jejich reptání proti B-hu a Mošemu, tím zhřešili a nevyvážnou bez trestu, ale díky Mošeho modlitbě bude soud zmírněn milosrdenstvím.

B-h slibuje, že potrestá celý národ tak, jak si lidé sami předpověděli, když uvěřivše zvědům říkali, že Kenaanci zabijí všechny Izraelce v poušti a jejich děti vezmou do zajetí. A muži opravdu zemřou v poušti, ale děti- další pokolení- vstoupí do Erec jisrael. Ženy se reptání neúčastnily, nezemřou. Mnoho z nich pak skutečně vstoupilo do země.

„jihju roim - budou bloudit“

Ibn Ezra- Doslova „budou pást“. Tak jako při pasení stáda přecházejí z místa na místo a zřídka se zdrží déle na jednom místě, tak budou Židé bloudit pouští, dokud neuplyne 40 let. Výraz má i pozitivní konotaci, neboť pastevec neopouští svá stáda, a B-h ani v této době nenechá Izrael bez Svě ochrany.

„arbaim šana“

Mizrachi- Žádný z Židů nezemřel před svým 60. rokem, jejich trestem bylo, že zemřou v poušti, nikoliv že zemřou předčasně.

Raši- Proto bylo nutno prodloužit jejich pobyt v poušti, aby ti, kteří měli v době hříchu 20, mohli se dožít 60 let. Událost se stala ve druhém roce po Exodu, ale B-h jim započítal i první rok zpětně, neboť původně je zamýšlel potrestat dvacetí lety bloudění za hřích zlatého telete, s potrestáním však vyčkal, až se „naplní míra hříchů“, tedy po hříchu zvědů. Hřích zlatého telete i hřích zvědů byly v podstatě podobné, oba znamenaly odklon od B-ha k modlám.

„vidatem - a pochopíte“

Sforno- Po letech v poušti pochopíte, jak velký byl váš hřích, když jste popřeli Můj záměr dovést vás do země zaslíbené.

„bamegefa“

Sforno- Trest 40 let se týkal jen národa jako celku, zvědové zemřeli okamžitě, jako zasažení ranou. Jejich trest byl míra za míru- svědčili křivě, že země požirá své obyvatele a sami zemřeli, jakoby vdechli zkažený vzduch.

Pozdní prohlédnutí

Mošeho slova zasáhla národ tvrdě a způsobila, že si konečně uvědomili, že země zaslíbená je opravdu jejich a chtěli tam nyní jít. Ale B-h už nechtěl dát zemi tomuto pokolení, které tolikrát reptalo. Lidé chtěli jít vzdor Mošeho varování, že bez B-ží pomoci neuspějí. V tomto smyslu měli zvědové pravdu: na to byly kenaanské národy příliš mocné. Jen B-h je mohl přemoci, bude- li si to přát, jak řekl Kaleb. Lidé se příliš dlouho probouzeli ze své duchovní otupělosti. Jak tomu často bývá- dokud lidé mohou, nechtějí, a když jsou ochotní, už je pozdě.

„el-roš hahar - nahoru na pohoří“

Z Dt 1:19-20, 43-44 je jasné, že jde o pohoří Amorejské, jež tvoří přirozenou hranici mezi Erec jisrael a pouští Sinaj. V údolích mezi horami žili Kenaanci a Amalekité. Židé se nyní pokusili je obejít a přejít přes vrcholy pohoří, odkud by pak sešli do Erec jisrael. Amalekité a Kenaanci čekali v záloze a hnali je zpět.

„chatanu - zhřešili jsme“

Or HaChajim- B-h je vždy nakloněn pomoci těm, kdo litují svých hříchů, toto prohlášení však neusmířilo

jeho hněv, zejména když nevycházelo ani tak z upřímných výčitek svědomí, jako z lítosti, že promeškali šanci vstoupit do země zaslíbené.

Přídavné oběti a úlitby

Ibn Ezra, Ramban- Je dáno nové ustanovení: určité oběti musí být provázeny obětí přídavnou a úlitbou vína. Vejde to v platnost až se vstupem do Erec jisrael za 39 let, ale je dáno nyní, aby utěšilo mladší pokolení a poskytlo jim důkaz, že B-h stále zamýšlí dát jim zemi zaslíbenou.

Sforno- Oběti Abela, Noacha a Avrahama měly „vůni libou pro Hospodina“ i bez přídavných obětí a úliteb, ale po hříchu zlatého telete B-h přikázal, že každodenní oběti-tamid musí být provázeny úlitbou. Po hříchu zvědů byl tento příkaz rozšířen ještě na další oběti.

V.3 vymezuje, pro které oběti příkaz platí. Ola-oběť pozdvihování (celá se spaluje na oltáři), zevachim- obětní hod (přináší se obvykle na oslavu šťastných událostí a svátků- např. pokojná oběť, děkovaná.- a majitel oběti obyčejně pozve přátele, aby jedli s ním). Verš výslovně mluví o obětech, které jsou přinášeny dobrovolně, je tedy jasné, že úlitba se nevztahuje na soukromé oběti, jež se požadují na smíření za hříchy. Verš zmiňuje soukromé oběti k počtě svátků- naznačuje tím, že tyto oběti sice jsou vyžadovány Tórou, ale přesto musí být provázeny úlitbou.

„**vehikriv** - přinese“

Výraz naznačuje, že celá přídavná oběť je spálena na oltáři, na rozdíl od běžné soukromé přídavné oběti, z níž se část dá na oltář a zbytek jedí kohanim (Lv 2:1-3).

Raši- Úlitba: víno je nalito do nádoby podobné láhvi, jež byla připevněna k jihozápadnímu rohu oltáře. Ve svatyni se víno vylévalo na zem, v Chrámu na horní plochu oltáře a do trubky, ústící do stružky pod oltářem. (Suka 48 a-b)

„**kamispar** - podle počtu“

Tj. i když někdo obětuje více zvířat- a mohl by se domnívat, že jedna úlitba stačí pro všechna tato zvířata- musí přinést zvlášť úlitbu s každým obětovaným zvířetem.

Rb.Hirsch- I když pohané smí přinášet do Chrámu pokojné oběti, jen rodilí Židé přináší úlitbu. Ačkoliv všechny příkazy platí také pro proselyty, Tóra výslovně zdůrazňuje, že pro ně platí i příkaz úlitby, jenž symbolizuje svůj podíl země B-hu. Přesto, že proselyt se nepodílel na rozdělení podílů půdy, nejsou vyjmuti z tohoto příkazu.

„**ledorotejchem** - po všechna pokolení“

Verš opakuje, že proselyta má stejný status jako rodilý Žid a přináší tytéž oběti jako on. Podle Sifre Cuta požaduje se, aby proselyta přinesl oběť jako součást konverze. Jestliže je to tak, může někdo namítnout, že konverze jsou neplatné, když není Chrám. Aby Tóra tuto námitku vyvrátila, uvádí „po všechna pokolení“ a říká tím, že konverze jsou platné ve všech pokoleních. V případě takového proselyty zůstává požadavek oběti pozdržený, oběť

za něho přinesou jeho potomci, až bude Chrám znovu stát. (Haamek Davar)

Chala

Tóra přikazuje, aby se z každé dávky těsta na pečení část – známá jako chala- oddělila a dala kohanim, stejně jako se kohanim dává část z toho, co se vypěstuje. Když B-h učinil své služebníky odkázané na dary národa a uložil národu povinnost podporovat kohanim, svázal pevným poutem ty, kdo mají užitek z prosperity země a ty, kdo se věnují studiu Tóry, chrámové službě a duchovním věcem. Podle Sforna byl po hříchu zvědů tento příkaz nutný, aby dal přeživším nový zdroj pohebnání pro jejich domy, zásluhou darů, dávaných kněžím.

„**milechem** - z chleba“

Sifre- Příkaz oddělení chaly se omezuje na těsto z pěti hlavních druhů obilovin: pšenice, ječmen, žito, oves a špalda (jednozrná pšenice).

„**rešit** - první“

Tj. nejdříve se z těsta oddělí chala pro kohena, je zakázáno jíst dřív, než je oddělena.

Jiný výklad: „nejlepší část“- Tóra požaduje, aby se kněžím dala nejlepší část, stejně jako se má dát nejlepší část z úrody.

„**arisotechem** - vašeho těsta“

Sifre Příkaz oddělit chalu nabývá platnosti okamžikem, kdy se směs mouky stane těstem. Z přivlastňovacího zájmu „vašeho“ odvozuji Moudří, že nejmenší množství, z něhož se musí oddělit chala, je množství many, které denně spadlo pro každého jednotlivého Žida, tj. omer= obsah 43,2 vajec.

„**chala** - bochník“

Ježto Tóra nazývá část odělenou pro kohena chala, navykli si Židé říkat šabatovým chlebům – z nich chalu oddělují- také chala.

„**kitumat goren** - jako část...truma“

Raši, Mišna Chala 2:7- Odkaz na truma, jež se dává kohanim z toho, co se vypěstovalo na poli. Přirovnáním chaly k truma verš říká, že tak jako Tóra neurčuje minimální množství, jež se má oddělit jako truma- i jediné zrno stačí ke splnění povinnosti z většího množství- tak neurčuje ani minimální množství pro chalu. Moudří však pro chalu stanovili minimum= 1/ 24 z dávky, která se peče pro domácnost a 1/ 48 z dávky, jež se peče na prodej.

Smíření za neúmyslné veřejné uctívání modly

I když Tóra výslovně neříká, že nyní mluví o modlářství, Moudří to vyvozují z v.22, který mluví o přestoupení některého „ze všech těchto příkazů“. Nemůže to znamenat přestoupení kteréhokoli z 613 micvot, musí to tedy označovat něco, co se rovná přestoupení všech micvot, a to je modlářství, neboť uctíváním jiného božstva člověk popírá existenci či moc B-ha a vyznává, že se necítí vázán ničím, co B-h přikázal.

Sforno- Tóra požaduje, aby Žid vykonával micvot proto, že je B-h sdělil Mošemu. Vykonávat micvot ze společenských či osobních důvodů, bez víry, že je dal B-h, to není zachovávání Tóry. Proto B-h uvozuje Desatero větou „Já jsem Hašem, tvůj B-h“ a proto

Moudří říkají, že kdo je věrný modle, jakoby zavrhl celou Tóru, i kdyby pečlivě vykonával všechny její micvot.

„**meejne haeda** - kvůli očím shromáždění“

To je metaforické označení sanhedrinu. K tomu, aby se mohla přinést tato zvláštní oběť, musí nastat dvě okolnosti: 1/ sanhedrin chybně rozhodl, že určité jednání je dovoleno a pak se toto jednání ukázalo jako projev modlářství 2/ většina společenství se dopustila tohoto jednání.

Jestliže jedna z podmínek chybí, každý, kdo se jednání dopustil, přinese svou soukromou oběť za hřích, jak uvádí níže v.27.

„**veasu chol-haeda** - celé shromáždění...“

Tato oběť je jakožto společná oběť zakoupena ze společných prostředků a nikdo z jednotlivců, kteří je prohřešili, nepřinese soukromou oběť.

„**leola...lechatat** - oběť pzdvihování.. oběť za hřích“

V Lv 4:13-21 mluví Tóra také o společné oběti za hřích na usmíření prohřešku národa v důsledku chybného rozhodnutí sanhedrinu. Oběť uvedená v našem verši smiřuje výhradně za hřích modlářství národa, kdežto oběť uvedená v Lv smiřuje za jiné hříchy. Složení obou obětí je rozdílné:

1/ v oběti z našeho verše je zahrnuta oběť pozdvihování, kdežto v oběti z Lv jen oběť za hřích

2/ oběti za hřích v našem verši je kozel, u oběti v Lv je to býček. Jinak jsou oběti stejné, včetně toho, že obě vykoná kohen gadol.

„**ki-šgaga hu vehem hevin** - neúmyslně...“

Ramban- Smíření získají jen ti, kdo zhřešili neúmyslně: i když je to velmi těžký hřích, získají smíření, protože zhřešili bez úmyslu a řpinesli předepsanou oběť.

Sifre- Avšak ti, kdo věděli, že sanhedrin vydal chybné rozhodnutí a přesto hřích spáchali, nezískají obětí smíření.

Individuální uctívání modly

Ramban- Jednotlivec přinese tuto oběť, jestliže uctíval modly neúmyslně, např. židovské dítě vychované u modláře. Možná velké množství Židů neúmyslně uctívalo modly, když se mylně domnívali, že zákony Tóry byly dány pouze pro určité časové období, které již pominulo, anebo jako v době Jeroboama a Ezry- kdy většina Židů zapoměla celou Tóru, nebo se jí nikdy neučila.

V Lv jsou zvláštní oběti pro kohena gadol a pro krále, kteří neúmyslně zhřešili. Avšak zvláštní oběť nepřinesou, pokud se provinili neúmyslně modlářstvím, neboť – podle B'chor Shor- jestliže král hřeší v tak zásadní věci jako je modlářství, nestojí za víc, než kdokoli jiný a nepřísluší mu čest zvláštní oběti.

Úmyslné modlářství

Kdo uctívá modly záměrně- svévolně- nemůže získat smíření za svůj hřích žádnou obětí. Jestliže hřešil, byl varován, že za takové jednání je trest smrti a svědkové oznámili jeho jednání soudu,

dostane trest smrti kamenováním. Verš 30-31 mluví o tom, kdo vědomě uctíval modly, avšak nebyl varován, anebo jeho počínání neviděli přijatelní svědkové. Tohoto člověka potrestá B-h trestem karet- duchovní odříznutí a nebude mít podíl na světě, který přijde. Už samotný akt uctívání modly zakládá hřích rouhání.

Rambam, More Nevuchim 3:41- Ačkoliv podle tradičních vykladačů se verš týká modlářství, dá se vztáhnout na každý hřích, jímž člověk popře pravdivost kterékoli části Tóry. Neboť prohlásí-li někdo, že určitý příkaz pro něho neplatí nebo že má právo vybrat si a zvolit které micvot vykonávat, je rouhač a zaslouží trest uvedený v tomto verši.

Rambam v Hilchot Tšuva 3:6,11 zařazuje osoby, jež svévolně hřeší, mezi ty, kdo ztratí podíl na světě, který přijde.

„**hu megadef** - rouhal se“

Raši- Tóra přirovnává uctívání modly rouhačství a Moudří dovozují, že za rouhání je také trest smrti karet.

„**dvar hašem**“

Raši- Odkaz na první dvě příkázání Desatera, jež požadují uznání jednoho B-ha a zakazují modlářství; tato dvě příkázání slyšel celý národ přímo, ne prostřednictvím Mošeho.

„**avona vah** jeho vina na něm“

Sifre- I po smrti ulpívá duchovní zkaženost na duši a združuje ji vně olam haba.

Raši- Také náznak, že dokud je hřích na člověku- tj. dokud člověk nelituje- je duše odříznuta. Pokání odstraní hřích i trest.

Znesvěcení šabatu v poušti

Tóra přiřazuje hřích modlářství vedle znesvěcení šabatu, neboť obojí má tutéž podstatu: popírání svrchovanosti B-ží. Šabat zaujímá základní místo v židovské víře, proto Tóra uvádí incident znesvěcení na tomto místě, i když se nestal bezprostředně po hříchu zvědů.

„**vajihju...bamidbar** - byli v poušti“

Raši- Stalo se to na samém začátku pouštního období. Že se něco takového stalo tak brzy, je k hanbě Izraeli, protože národ zachovával pouze jeden šabat náležitě, příští šabat znesvětil tento člověk.

Podle Rašiho výkladu Sifre znesvětil šabat jen jeden člověk, podle Gaona z Vilny byla všeobecná laxnost k zachovávání šabatu.

„**mekošeš ecim** sbírání dříví“

V Talmudu (Šabat 96b a 73b) existují různé názory na to, které kategorie zakázaných prací byly přestoupeny: dříví bylo roztroušené a on je sbíral dohromady (meamer), nesl dříví 4 lokty nebo víc ve veřejném prostoru (hocaa), lámal klacky ze stromů (kocer).

„**hamocim oto** - kdo ho přistihli“

Raši- Tóra zdůrazňuje, že ho přistihli, jak páchá hřích. Moudří vyvozují, že ho svědkové varovali, ale on nedbal. Podle halachy dostane člověk trest smrti, pouze když ignoruje varování a jeho čin vidí dva přijatelní svědkové. Proto přivedli muže před celé shromáždění, tj. moudré, kteří tvořili Mošeho soud.

„**ki lo foras** - neboť nebylo zřejmé“

Raši- Jen skutková podstata hříchu a způsob trestu smrti nebyly zřejmé, ale věděli, že znesvěcení šabatu se trestá smrtí. Kdyby nevěděli, že porušení šabatu je hrdelní čin, viník by nemohl být popraven, protože k varování je nezbytné znát vážnost činu i trest za něj.

„**kol haeda** - celé společenství“

Sifre- Tj. trest smrti musel být vykonán v přítomnosti celého společenství, aby všichni viděli, jaké jsou následky takového činu.

Cicit

Židé mají povinnost připomínat si všechny micvot. Je omyl domnívat se, že judaismus spočívá jen na základních příkazech, jako je uznání jediného B-ha či zachovávání šabatu, bez ohledu na to, jak důležité jsou tyto micvot. Micva cicit nám umožňuje připamatovat si všechny micvot Tóry.

Raši- Cicit= třásně. Jiný výklad- slovo se nevztahuje na samotné třásně, ale na to, co s nimi lidé mají dělat. Příbuzné slovo hecic= záměrně se na něco dívat (viz Šir haširim 2:9): člověk se má dívat na cicit s úmyslem připomenout si všechny micvot.

„**al-kanfej vigdejhem** - na rozích jejich oděvů“

Rohy jsou dobře přístupné i viditelné, to je důležité, protože mají-li třásně sloužit k připomínce, musí být vidět. Oděvem se člověk představuje vnějšímu světu tak, jak chce být vnímán, je tedy důležité, aby jeho oděv byl „posvěcený“ připomínkou B-ha.

„**ledorotam** - po všechna pokolení“

Když někdo užívá i svého oděvu k tomu, aby projevil oddanost B-hu, naplní stejnou oddaností své děti a okolí. Lidé by nikdy neměli podceňovat dopad svého jednání na druhé a zvláště na ty, kdo jsou jim nejbližší a kteří proto mohou vidět, zda skutky člověka opravdu vycházejí z upřímné oddanosti B-hu.

„**techelet** - tyrkysová vlna“

Raši- Jeden z pramenů každé třásně je obarvený tyrkysově krví vodního živočicha, známého jako chilazon; jeho přesné určení je nemožné, takže techelet je dnes nedostupné. Techelet pomáhá člověku zaměřit se na povinnost k B-hu, neboť jak říkají Moudří, barva techelet se podobá barvě moře, barva moře je podobná barvě oblohy a obloha B-žimu trůnu slávy. (Menachot 43b) Učíme se z toho, že člověk má hledat způsob, jak napřít svou koncentraci k vyšším cílům. Kdo hledá svatost, najde k ní mnoho podnětů; naopak kdo hledá jen rozkoš, nevidí nic k duchovnímu pozvednutí.

„**vehaja lachem lecicit** - budete mít cicit“

Bílé prameny a techelet tvoří společně jednotlivý střepec (třáseň), protože jednu micvu

ustavují dva prvky. I když techelet není dnes dostupná, lze micvu vykonávat i se všemi nitěmi bílými (Ramam, Hilchot Cicit 1:5). Ježto příkaz cicit nezávisí na barvě nití, zůstává v platnosti i v současnosti.

„**uritem oto** - abyste je viděli..“

Rašbam- Když má muž na oděvu cicit, může vidět třásně a připomene si micvot.

Moudří to vykládají jako „abyste Ho viděli“, tj. B-ha (Menachot 43b), protože vykonáním této micvy s náležitým soustředěním se člověk naučí chápat, jak B-h řídí svět a tím vlastně vidí B-ha a připomíná si povinnost být Mu věrný.

„**uzchartem** - a připomínali“

Raši- Numerická hodnota slova cicit= 600, je 8 pramenů a 5 uzlů= celkem 613, to je počet micvot Tóry.

Sforno- Jiný výklad: třásně jsou jako královské insignie, připomínají tomu, kdo je nosí, že je ve službách krále.

„**velo-taturu** - a neřídili“

Raši- Srdce a oči člověka jsou jako zvědové, vyhledávající možnost hříchu, po nichž tělo touží svou animální podstatou. Srdce prahne, oči uvidí a tělo zhrěší.

Lidská inteligence má své hranice a ne každý může poznat pravdu, takže i jeden člověk může zničit svět, jde-li za svými impulsivními myšlenkami. Pokud někdo např. přemítá, zda je či není B-h, zda proroctví jsou pravá a zda Tóra má původ v nebesích a nemá míru znalostí a úsudku, aby rozpoznal skutečnou pravdu, otevře se různým heretickým domněnkám. Tóra tedy příkazuje, aby se člověk neřídil srdcem a očima, aby nesešel z cesty. (Rambam, Sefer HaMicvot)

Je příznačné, že sidra začíná i končí zmínkou o zvědech. Zvědové, kteří se vydali do Erec jisrael, pátrali po nebezpečí, aby si potvrdili své obavy. Kaleb a Jehošua také viděli zemi a našli v ní potvrzení B-žeho ujištění, že země je dobrá. Tóra nás tedy varuje, abychom nebyli vláčeni vábením srdce a očí, Žid se musí řídit svou vírou a rozumem.

„**tizkeru vaasitem** - připomínali a plnili“

Tóra říká, že nestačí jen připomínat, člověk musí vykonávat všechny micvot, nesmí z nich vybírat; musí si je připomínat a vykonávat všechny se stejnou dychtivostí. Jak učí Moudří, „buď stejně úzkostlivý v plnění „menší“ micvy jako „větší“, protože nevíš, jaká odměna je za kterou (jak záslužná je která)“. (Avot 2:1).

„**ašer hoceti etchem meerec micrajim** - jenž vás vyvedl...“

Tóra příkazuje, abychom si připomínali Exodus každý den (Dt 16:3) a Moudří stanovili, že se to má dělat v denní modlitbě, čtením patřičné pasáže Pisma, spolu s dvěma odstavci Šma.

JUDAISMUS PRO DNEŠEK
Prastará víra s moderním poselstvím
JOHN D. RAYNER a BERNARD HOOKER
HLAS ŽENICHA A HLAS NEVĚSTY

Svatební obřady

Význam manželského svazku v kontextu domova a rodinného života jsme popsali ve 3.kapitole. Nyní pojednáme hlavně o zvycích a obyčejích při samotném sňatku. Čtenáři také doporučujeme, aby si přečetl brožuru rabína J.D.Raynera: Průvodce židovským manželstvím, kvůli podrobnému rozboru židovského sňatku z pohledu liberálního judaismu.

Nejdřív je nutno zdůraznit, že židovský svatební obřad se nemusí konat v synagoze. Může být proveden kdekoli a podle liberálního judaismu i kdykoli, kromě šabaty, svátků, Deseti dnů pokání a Tiša be av. Dále- v naší zemi mohou uzavřít židovský sňatek pouze „osoby praktikující židovské náboženství“, nejen proto, že to vyžadují anglické zákony, ale i proto, že pro nežidovského ženicha či nevěstu může být nepřijatelné vzít na sebe závazky židovského náboženství. Liberální židovský výklad, kdo je to „osoba praktikující židovské náboženství“ nabízí tyto možnosti:

A/ Kdo je zrozen z židovských rodičů a nepřestoupil na jinou víru

B/ Kdo má jednoho židovského rodiče a může poskytnout důkazy, že byl vychován pouze v židovském náboženství (oproti rabínskému pravidlu, že jen dítě židovské matky je Žid)

C/ Kdo konvertoval k judaismu u uznávaných rabínských autorit

D/ Kdo byl adoptován židovskými rodiči a vychován jako Žid

Sledujeme-li historii svatebního obřadu, začneme u šiduchin- zaslíbení. Pak následovalo kidušin, což doslova značí posvěcení, ale obvykle se vykládá jako zasnoubení a spočívalo v tom, že za přítomnosti dvou svědků dal ženich nevěstě předmět jisté minimální hodnoty (tradičně jím byl prsten) a prohlásil ji svou ženou. Od této chvíle byli legálně svoji, avšak nežili společně, dokud neproběhla další fáze -nissuin (odvedení), obvykle za rok, kdy bylo manželství naplněno ve svatební komoře(chuppa) a konala se veselá hostina. Ve středověku fáze kidušin a nissuin splynuly do podoby, v jaké známe židovský sňatek dnes:

Nejdřív si stoupne pod baldachýn (chuppu- název po starověké svatební komoře) ženich-chatan. Pak se po jeho pravici postaví kalla-nevěsta. Rodiče,

družba a družičky stanou na opačné straně. Po zpěvu Ž 118:26-„Požehnan, kdo přichází ve jménu Páně, žehná vám z domu Hospodinova“ a Ž 100 požádá rabín ženicha a nevěstu, aby vyslovili svou ochotu vzít si jeden druhého a přijmout závazky ze sňatku plynoucí. Následuje zpěv „Ten, jenž je mocný, požehnaný a vyvýšený nad všechny věci, ať požehná ženichovi a nevěstě“.Nato obvykle pronese rabín promluvu. Pak přijde svatební požehnání (tradičně se říká nad pohárem vína, ač v liberálních synagogách tomu tak obvykle nebývá), zatímco ženich navléká nevěstě na prst prsten a říká jí-„Tímto prstenem jsi mi dána podle zákona Mojžíše a Izraele“.V liberálním judaismu nevěsta zpravidla opakuje toto prohlášení a navléká (nebo nenavléká) prsten ženichovi. Pak čte rabín z náboženské svatební smlouvy, zvané ketuba.V tradiční podobě je to aramejsky psaný dokument, obsahující jisté finanční klauzule, jež původně dávaly manželce jakési záruky pro případ, že by se s ní manžel rozvedl nebo ji zapudil. V liberálním judaismu je certifikát v hebrejštině a angličtině a chybí finanční doložky.

Dále se recituje Ševa berachot (Sedm požehnání) nad pohárem vína, z nějž ženich a nevěsta symbolicky usrknou na znamení, že v budoucnu „budeš sdílet všechny věci, jako sdílíš tento pohár vína“. Poslední a nejdelší ze sedmi požehnání cituje jednu z biblických pasáží svatebního rituálu (Jr.33:11)-„Hlas veselí a hlas radosti, hlas ženicha a hlas nevěsty“. Ženich potom číši rozbije. Tento středověký obyčej vychází nespíš z pověry, že rozbitá sklenice odvede pryč demony a zlé duchy (je to důvod, proč právě v této chvíli provolávají přítomní „mazl tov- hodně štěstí“?) Jiný výklad říká,že „tříštivý zvuk“ má ženichu i nevěstě připomenout, že život přináší zkušnosti příjemné i nepřijemné.Další interpretace uvádí, že je to narážka na křehkost manželství- právě tak lehce jako se rozbije sklenice, roztrhne se i pokoj a soulad domova skutkem nevěry. Ještě jiné vysvětlení je, že dvojice si tím připomíná zničení Chrámu: jeruzalémský Chrám byl centrem židovského náboženského života a po jeho zničení se musí stát chrámem čistoty a svatosti každý židovský domov.Dvojice, jež zakládá společný domov, má za úkol přetvořit jej v malou svatyni.Bohoslužba končí známým kněžským požehnáním a zpěvem Ž 150.

V mnoha liberálních synagogách je zvykem vyzvat nevěstu k zažehnutí šabatových svící při večerní bohoslužbě šabatu, který předchází jejich svatební den, a ženich zase bývá vyzván k Tóře či k otevření svatostánku o šabatové ranní bohoslužbě. Podobně bývají poctěni i ti, kdo oslavují výročí svého sňatku.

Po líbáncích se dvojice vrátí do svého domova-svatyně. Jako král Šalomoun konal zásvětní obřad, když byla dokončena stavba 1. Chrámu, tak Židé zpravidla provádějí zasvěcení nového domova-CHANUKKA HA BEJT. V modlitební knize je k tomu obřad. Nemusí jej nezbytně provádět rabin, naopak je důležitější, aby rodinnou svatyni zasvětil pán domu, který bude sedat v čele stolu při nejrušnějších příležitostech. Obřad končí připevněním mezuzy, aby se splnil biblický příkaz – „A napíšeš je na veřeje a brány svého domu“. Mezuzá je váleček obsahující pergamenovou ruličku s vepsanými biblickými úryvky (Deut. 6:4-9, 11:13-21). Připevňuje se na horní část pravé veřeje svou horní částí šikmo dovnitř. Tradičně bývá v každém pokoji, i když mnoho progresivních Židů se spokojí s jednou, připevněnou na dveřích hlavního vchodu do obydlí. Účelem mezuzy je připomínat obyvatelům, kdykoli přicházejí či odcházejí, jejich náboženské povinnosti jakožto Židů.

Poněvadž jedno z prvních rozhodnutí, které musí dvojice udělat hned na začátku svého společného života, se týká stravovacích návyků, pohovořme o jídelních předpisech-kašrut. Nejdříve, které živočišné druhy jsou dovoleny a které zakázány: ze čtyřnožců se smějí jíst pouze ti „s rozděleným kopytem a přežvýkaví“ (musí být přítomny oba znaky), vyloučení jsou mezi jiným prase a zajíc. Z vodních živočichů se smějí jíst jen ryby s šupinami a ploutvemi, vyloučení jsou humr, úhoř apod. Pokud se týká ptáků, není obecné pravidlo, smějí se jíst ti, které výslovně povoluje Bible. Všichni ostatní živočichové, např. hmyz, plazi... jsou zakázáni, s výjimkou kobylek.

Živočichů náležících k povoleným druhům podléhá ještě dalším omezením. Nesmí se jíst, pokud uhynul sám, nebo byl poškozen. Musí být zabit předepsaným způsobem. Rabíni stanovili specifický způsob porážky, aby tak A/ omezili utrpení zvířete na minimum B/ umožnili maximální odtok krve, neboť požívání krve je zakázáno.

Způsob zabíjení čtyřnožců a ptáků se nazývá šchita a speciálně školený řezník je šochet. Po porážce je maso zvířete prozkoumáno, zda nejeví známky nemoci či poškození, a najde-li se něco takového, je maso prohlášeno za „trefe- zakázané“. Dále jsou odstraněny určité části těla, protože Bible zapovídá vnitřní tuk a šlachy kyčelního kloubu. Košer řezník zaručuje, že maso vyhovuje všem požadavkům. Když se maso dostane do domácnosti,

musí být nejdříve namočen na půl hodiny do vody, pak prosoleno a na 1 hodinu položeno na šikmou podložku, aby odtékala krev, a nakonec propláchnuto. Tomu se souhrnně říká košerování- účelem je vyloučit z masa maximum krve.

Před požitím upozorněme ještě na další omezení: v Bibli se na třech různých místech opakuje – „Nebudeš vařit kůzle v mléce jeho matky“, proto rabíni zakázali veškeré mísení masových a mléčných pokrmů. Nejen že nesmějí být vařeny a pójíhány společně, ale sníme-li maso, musíme počkat několik hodin (podle nejpřísnějších autorit 6), než budeme moci sníst něco mléčného. Opačně, po mléčném jídle postačí, když si před požitím masa vypláchneme ústa. Aby se zamezilo možnému porušení tohoto příkazu, mají přísně ortodoxní domácnosti zvláštní hrnce, pánve i stolní nádoby a příbory pro oba druhy pokrmů, v jidiš označované jako „fleischig“ (pro masná jídla) a „milchig“ (pro jídla mléčná).

Jídelní předpisy jsou zdůvodňovány různě. Ortodoxní judaismus tvrdí, že jsou to příkazy B-ží a jejich zachovávání je mimo diskusi. Uvádí také jejich hygienický význam a to, že nás učí sebekázní.

Liberální Židé nepřijímají tato pravidla jako B-ží a jejich hygienický význam kladou spíše do minulosti než do přítomnosti. Pokud jde o šchitu, kladou si otázku, zda je to dosud ta nehumánnější metoda zabití. I když většina odborníků ji prohlašuje za tak humánní, jak možno, ne všichni jsou téhož názoru. Pokud se někdy v budoucnu odborníci shodnou, že existuje nějaký humánnější způsob než šchita, liberální judaismus jej doporučí, ať už bude či nebude v souladu s ustanovením rabínů, neboť považuje za podstatný etický princip ca ar ba alej chajjim- vyhnout se trápení zvířat; ten nadřazuje rituálním pravidlům.

O příkazu „Nebudeš vařit kůzle v mléce jeho matky“ už Maimonides ve středověku soudil (a současné archeologické objevy jeho domněnku potvrdily), že to bylo původně namířeno proti zvláštnímu pohanskému rituálu mužnosti. Rabínská ustanovení tedy nemají racionální důvod. Liberální Žid může k těmto nařízením zaujmout jedno z dvou stanovisek-1/ Ačkoli je nepovažuje ve všech ohledech za B-ží příkazy, ani za rozumově zdůvodnitelné, přece je akceptuje in toto jako „lidovou tradici“ židovského národa a jako cenné cvičení sebeovládání.

2/ Otázka co jíst a nejíst má náboženský a etický význam jen potud, pokud zohledňuje důvody zdravotní (protože máme povinnost pečovat o své zdraví) a důvody lidskosti (máme povinnost nepůsobit utrpení zvířatům); bude tady ony příkazy zachovávat, jen pokud slouží těmto cílům a jinak se bude řídit spíše moderními vědeckými poznatky, než dávnou tradicí.

Liberalní judaismus považuje obě stanoviska za legitimní a ponechává na osobním rozhodnutí každého řídit se jedním nebo druhým. V této věci není u liberálních Židů jednotnost, panuje pouze všeobecný souhlas, že judaismus má závažnější cíle než stravovací návyky. Lze jen poradit každé manželské dvojici, aby si tuto otázku probírala zevrubně dřív, než nevěsta po líbáncích předloží své první jídlo.

Zveřejněno s laskavým svolením autora i překladatele

**Šabat tento týden začíná v pátek v 20'40, a končí v sobotu v 22'07.
Délka dne je 16 hod 09 min; délka skutečné hodiny činí 80 minut, východ jitřenky 1'58;
doporučený čas ranní modlitby (talit a tfilin) v 3'09 hod; východ slunce v 4'44; polovina
dne 12'48; čas odpolední modlitby (mincha gedola) ve 13'18, (mincha ktana 17'31, plag
mincha 19'12) západ slunce (škia) 20'52; východ hvězd v 21'36
podle Holešova (jihovýchodní Morava); Čechy + 10 minut; podle kalendáře Kaluach**

Šavua tov (שבוע טוב) - dobrý týden – vydává Olam - Společnost Judaica Holešov, Osvobození
1133, www.olam.cz Kontaktní osoba Jiří Richter, e-mail olam@olam.cz tel. 573 396 046